

Besøg hos Babalwa Tatsi

Bekæmpelse af energifattigdom og fremme af energibesparelser er to af formålene med et Danida-projekt, som Ea Energianalyse udfører for Cape Town kommune under Danidas Urban Environmental Management Programme.

Læs mere på www.eaea.dk

■ Af Mikael Togeby og Edward James-Smith,
Ea Energianalyse A/S

I et af Cape Towns rigmandskvarterer bor Babalwa Tatsi. Men hun er ikke rig, og hendes hus er ikke et hus, men et skur. Nye naboer er dukket op i rigmandskvarteret Hout Bay – en hel bydel er vokset frem. Imizamo Yethu hedder kvarteret, som rummer 4.000 skure, hver på størrelse med et kollegieværelse, men skal rumme en hel familie. Skurene står meget tæt. Er der en åben plads, så bliver der bygget et nyt skur af brædder og bølgeblek og endnu en familie flytter ind.

Babalwa har for to måneder siden fået indlagt elektricitet, og det er hun glad for. Elinstallationer hænger på en krydsfinerplade og består af fire sikringer, fire kontakter, tre udgange og en indbygget lavenergipære. Endvidere er der et tastatur, som hun bruger, når hun har købt el på forskud. El køber hun i supermarkedet. Når hun har betalt ved kassen, får hun en 20-cifret kode, som i krypteret form fortæller, hvor mange kWh'er hun har købt. Koden dur kun til den måler, som den er købt til.

Strøm til slumboliger

Vi fortæller Babalwa, at hun får 50 kWh gratis hver måned, og at hun skal huske at købe el hver måned – ellers mister hun dette tilskud. I supermarkedet kontrollerer et online-system, om der er gratis el på kontoen.

I Sydafrika kaldes områder som Imizamo Yethu for 'informal settlements' – hvilket også lyder bedre end slum. I 1993 var der 28.000 boliger i slumområder i Cape Town. Sidste år var tallet oppe på 104.000 – en stigning på 6 procent i forhold til 2005. Kommunen vurderer, at 24 procent af Cape Towns 3,3 millioner indbyggere er i desperat bolignød. Der mangler 260.000 boliger.

Vi besøger slumområdet Imizamo Yethu, som en del af et projekt om bekæmpelse af energifattigdom. Energifattigdom handler i dette tilfælde først og fremmest om sikkerhed. Sikkerhed for brande, sikkerhed mod indånding af farlig røg og sikkerhed for at børn ikke forgiftes. Brugen af petroleum medfører tusindvis af brande i Sydafrikas slumområder hvert år med mange indebrændte. Tusinder

NYE NABOER. Skurbyerne i den 3. verden vokser uregerligt. - Foto: Mikael Togeby.

STRØM I SKURET. Familien Tatsi har fået elmåler og kan nu købe strøm i supermarkedet. - Foto: Mikael Togeby.

får luftvejssygdomme af røgen fra den petroleum, som anvendes på dårlige komfurer, og mere end tusinde børn dør hver år efter at have drukket petroleum, som ofte opbevares i colafasker eller i kopper.

Træskur med flybrændstof

Petroleum anvendes alt for ofte som brændsel i forbindelse med madlavning. Petroleum har egenskaber som flybrændstof og hører egentlig ikke hjemme i et træskur. Og slet ikke til madlavning. Test har vist, at samtlige petroleumskogeapparater, som tidligere var på markedet, var ekstremt usikre. Hvis de vælter, så lækker de petroleum og kan starte en voldsom brand.

En måde at undgå petroleum på er at anvende elektricitet. På trods af en ambitiøs udrulning af elinstallationer, så kommer der

hele tiden nye skure mellem de gamle. Disse får typisk strøm fra en hjemmelavet forlængerledning. Dette er dyrt, farligt og ustabil. Men meget bedre end petroleum.

Anbefalinger

Projektet om energifattigdom udføres for City of Cape Town med støtte fra Danida. Projektet afsluttes nu, og anbefalingerne inkluderer:

- Forenkling af tarifysystemet for husholdninger og fjernelse af 'knæk' i tarifferne.
- Ændre tildeling af gratis el fra 50 kWh om måneden til 1,65 kWh per dag.
- Gennemførelse af informationskampagner for lavindkomstbrugerne om energibesparende adfærd og om mulighederne for alternativer til den farlige petroleum til madlavning. Informationskampagnerne kunne også omfatte en bedre forklaring af tarifferne, herunder reglerne om ret til 50 kWh gratis el per måned.
- Etablering af mikrolån til lavenergipærer på samme måde, som nye elforbrugere afdrager på tilslutningsbidraget ved at betale 20 procent ekstra for elektriciteten. Tilslutningsbidraget er 250 kr., hvilket er langt lavere end de faktiske omkostninger.
- Fortsætte arbejdet med at tilslutte de fattigste til elsystemet – ikke mindst for at mindske sundhedsfaren ved petroleum.

Alene i Cape Town anvendes mere end 100 millioner kr. per år på billig el til fattige. Ud over de 50 kWh gratis per måned er der også reduceret betaling for forbrug op til 600 kWh per måned – dog med størst tilskud til de la-

veste forbrug. Vi vurderer, at ordningen har en markant positiv velfærdseffekt. ■

Forbrugere kobles af

Sydafrika har haft en række udfordringer i forbindelse med deres elsystem. I 2005, 2006 og 2007 har der været brownout, hvor et stort antal forbrugere er blevet ufrivilligt afkoblet for at bevare balancen i elsystemet. En særlig udfordring for Cape Town er, at de fleste af landets kraftværker er placeret i forbindelse med kullaminerne mere end 1.000 kilometer mod nordøst. Da Koeberg-atomkraftværket i nærheden af Cape Town – Afrikas eneste – havarede i december 2005, blev det svært at transportere den nødvendige el over de store afstande. Erfaringerne med en række brownouts satte fokus på elbesparelser og fleksibelt elforbrug.

Den sydafrikanske regering overvejer en grøn skattereform og drøfter muligheder og udfordringer i forbindelse med at landet muligvis skal påtage sig en reduktionsforpligtelse i næste Kyoto-periode. CO₂-emissionen er 900 gram per kWh – eller næsten det dobbelte af de danske værdier. Hvis omkostningerne for emissionerne af CO₂ og SO₂ svarede til danske forhold, så ville prisen for el stige med 60 procent.

Globalt set lever omkring 1,6 mia. mennesker uden adgang til strøm.